

Zdarza się, że na naszej zawodowej ścieżce nauczyciela, szkolnego specjalisty, terapeuty spotykamy ucznia, który nie mówi lub którego kompetencje komunikacyjne rozwijają się z dużym opóźnieniem. Z pomocą przychodzi nam wówczas system AAC. Pamiętaj, to że dziecko nie mówi nie oznacza, że nie ma nic do powiedzenia.

AAC – Augmentative and Alternative Communication – Wspomagające i Alternatywne sposoby porozumiewania się – obszar praktyki klinicznej i pedagogicznej mający na celu kompensowanie- okresowo lub na stałe- różnego stopnia trudności w porozumiewaniu się, czyli odbieraniu lub/i ekspresji wypowiedzi

- ☉ Komunikacja alternatywna –przeznaczona jest dla osób, które nie mogą mówić (np. osoby z afazją motoryczną) lub nie używają mowy do komunikacji, często mając także problemy z rozumieniem mowy (osoby z autyzmem, niepełnosprawnością intelektualną, afazją sensoryczną). Celem oddziaływań w tym przypadku jest znalezienie takiej formy ekspresji, która stanie się dla osoby niemówiącej stałym sposobem na porozumiewanie się z otoczeniem, np. w oparciu o znaki manualne, graficzne, pismo.
- ☉ Komunikacja wspomagająca – wzmacnia i/lub uzupełnia mowę, pomaga w rozwoju mowy i języka oraz gwarantuje zastępczy sposób porozumiewania się, gdy osoba nie zaczyna mówić.

Form ekspresji komunikacyjnej jest wiele, istotne jest dobranie formy adekwatnie do potrzeb i możliwości rozwojowych ucznia. System komunikacji alternatywnej i wspomagającej opiera się na znakach:

I. Znaki przestrzenno-dotykowe

1. System symboli jednoznacznych – stosujemy przedmiot, który będzie zawierał się w danej czynności.
2. Miniatury i znaki trójwymiarowe adaptowane.
3. Alfabet punktowy do dłoni.

II. Znaki manualne

1. Gesty naturalne – systemy lokalne
2. Znaki manualne MAKATON
3. KOGHAMO -to skrót Co - comunication; Ha (pour) - handicapem; Mo - moterus.
4. Język migowy
5. Alfabet palcowy (daktylografia)

III. Znaki graficzne

1. PIC – Pictogram Ideogram Comunication – w Polsce Piktogramy
2. PCS – Picture Communication Symbols
3. System symboli Bliss
4. WLS – Widgit Literacy Symbols
5. Znaki graficzne MAKATON
6. Polski zestaw znaków MÓWIK
7. Rysunki
8. Litery, sylaby, wyrazy

Aby jak najpełniej dobrać formę ekspresji komunikacyjnej należy przeprowadzić diagnozę umiejętności bazowych i gotowości do komunikacji, analizując najważniejsze obszary rozwojowe:

1. Podstawy poznawcze do nabywania języka: czy uczeń...

- ⊙ jest sprawczy: czy świadomie wpływa na otoczenie fizyczne i na osoby (działa celowo na ludzi i przedmioty)
- ⊙ rozpoznaje zdarzenia, obiekty, zachowania innych: w powtarzalny sposób reaguje na nie ożywieniem, spojrzeniami
- ⊙ poszukuje schowanego przedmiotu, przewiduje zdarzenia
- ⊙ ma ciekawość poznawczą, można zbudować motywację do angażowania się

2. Podstawy z zakresu rozwoju społecznego: czy uczeń...

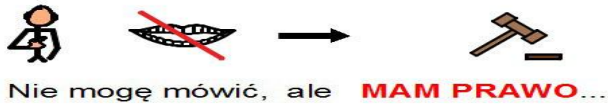
- ⊙ zauważa partnera, odpowiada na kontakt, nawiązuje kontakt wzrokowy, dotykowy, inny
- ⊙ upomina się o rzeczy i o akcję, upomina się o ponowienie akcji: wyraża jeszcze
- ⊙ ma intencję komunikacyjną, tzn. czy zwraca się do innych
- ⊙ przenosi spojrzenie z partnera rozmowy na przedmioty
- ⊙ umie się bawić w zabawy naprzemienne

3. Podstawy percepcyjne: czy uczeń...

- ⊙ wyodrębnia obiekt/osobę spośród kilku (wskazuje)
- ⊙ przegląda lub przesłuchuje materiał do wyboru i wybiera, np. dąży do jednego z dwóch, czeka, aż pożądaný obiekt będzie prezentowany
- ⊙ skupia się na prezentowanych mu gestach lub znakach graficznych

Praktyczne wykorzystanie AAC

- ⊙ Etykietuj otoczenie i najbliższe środowisko dziecka, za pomocą znaków graficznych oznaczamy miejsca, przedmioty.
- ⊙ W terapii stosuj strukturyzację stałych elementów dnia: plany dnia, plany aktywności, instrukcje czynności samoobsługowych.
- ⊙ Twórz z użyciem znaków zasady i kodeksy na zajęcia i do domu dziecka.
- ⊙ W zajęciach, gdzie celem jest rozwijanie umiejętności czynności kalendarzowych- wykorzystuj tablice czasu, pogody, pory roku, dnia, tygodnia.
- ⊙ W czynnościach rutynowych stosuj listy zadań, obowiązków.
- ⊙ Wykorzystuj technikę czytania uczestniczącego, ilustruje wierszyki, piosenki.
- ⊙ Twórz pamiętniki, kroniki opisujące ważne wydarzenia, teksty okolicznościowe- listy, życzenia, karty pracy, puzzle.
- ⊙ Twórz prezentacje w programie Power point- piosenki, zagadki, czytanki.
- ⊙ Wykorzystuj tablice dynamiczne stworzone w programie Boardmaker.

1. ...upominać się o rzeczy, czynności, zdarzenia lub spotkania z ludźmi

2. ... mówić, co mi się podoba, a co nie

3. ...aby dawano mi wybór

4. ...mówić „nie” i nie wybrać niczego

5. ...upominać się o uwagę innych i o to, by rozmawiali ze mną

6. ...domagać się informacji

7. ...otrzymywać pomoc w nauce porozumiewania się

8. ...aby ludzie dostrzegali, że próbuję porozumiewać się tak, jak potrafię

9. ...mieć dostęp do odpowiednich dla mnie pomocy do porozumiewania się

10. ...by ludzie szanowali mój sposób komunikacji i zachęcali mnie bym go używał

11. ...by ludzie informowali mnie, co się będzie ze mną działo

12. ...by ludzie byli dla mnie uprzejmi i traktowali mnie z szacunkiem

13. ...by ludzie używali języka zrozumiałego dla mnie